

Рецензії

МОНОГРАФІЧНЕ ТРІО ІРИНИ БЕТКО: РЕФЛЕКСІЇ НЕ БЕЗ ПОЛЕМІКИ

Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії XIX – початку XX століття. – Zielona Gora – Kijow, 1999. – 160 с.;
Бетко І. Українська релігійна філософська поезія. Етапи розвитку. – Katowice, 2003. – 240 с.; **Бетко І. На шляхах духовної інтеграції (Глибиннопсихологічні, релігійно-філософські та ритуально-міфологічні мотиви в українській постмодерній прозі).** – Wydawnictwo Uniwersytetu Warminsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2010. – 264 с.

З першого погляду монографічні праці І. Бетко “Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії XIX – початку XX століття” (1999), “Українська релігійно-філософська поезія. Етапи розвитку” (2003), “На шляхах духовної інтеграції” (2010) становлять собою достеменний літературознавчий триптих. Проте при більш уважному розгляді взаємопоріднені смислові зв’язки виявляються між першими двома дослідженнями, а третє радше тяжіє до започаткування нової мікросерії; і річ не так у тому, що воно адресоване іншому наративному формату – прозі, як у тому, що тут обсервовано іншу (порівняно з текстурою “поетичних” монографій) рису художнього ноєсису – територію постмодернізму. Факт руху дослідницького зору від одвічних образно-мисленневих структур до новітньо-актуальних варто розцінювати як прагнення охопити та проінтерпретувати літературний процес у його найпросторовіших історико-духовних координатах.

Монографічну студію “Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії XIX – початку XX століття” оснований на фабульному “кріпленні” лейтмотивного апелювання до Біблії, що, безперечно, зумовлено природою проблематики та об’єктивною потребою в розгортанні аналітичної нарації. У праці акцентовано використовуються такі формули, як “творче прочитання Біблії”, “духовно-художній світ Біблії”, “особливості освоєння Біблії у творчості українських поетів”, проте недостатньо уваги приділено самій Біблії крізь призматику її фундаментальних, засадничих характеристик. Особливо це відчутно при формулюванні визначального напрямку дослідницьких шукань, репрезентованого так (у монографії цитоване речення виокремлено жирним

шрифтом, а базове поняття-назва дослідження – Біблія – ще й курсивом, як і назви інших текстів): “Необхідно відповісти передусім на два основних питання: які духовні й естетичні причини звернення українських поетів до Біблії та що являють собою твори на біблійну тематику з боку художньої форми” [1, 7-8]. У контексті цього завдання, що його ставить перед собою І. Бетко, виникає така полемічна теза: оскільки Біблія постає насамперед релігійним мегатекстом, то, очевидно, варто було б серед аналітичних цілей виокремити розгляд репрезентованості релігійних аспектів рецепції біблійного простору в художній свідомості українських поетів. Вислів же “духовні причини звернення” до мегатексту звучить доволі розмито й не обов’язково потребує чи передбачає

аналітику власне релігійних модусів у його поетичних сприйняттах.

Упродовж усієї монографії авторка постійно наголошує на історіософському, цивілізаційному, культурологічному й художньо-естетичному значенні Біблії як для світової літератури, так і для українських письменників. Проте доцільно було би на початку монографії подати стислий екскурс суто релігійних (себто свідомісно-культурних) проблем та “зрізів”, що стосуються історії створення і проблем структурування цього супертексту, без яких рецепція біблійної культури будь-якою національною літературою постає й незавершеною, і, можливо, не надто глибокою. Екскурс же в історико-релігійні “зрізи”, замкнені на Біблії, практично відсутній у монографії, хоча це могло би продуктивно слугувати розвитку авторської концепції.

У Біблію, як відомо, укорінене існування й поширення двох монотеїстичних релігій – юдаїзму та християнства, і залежно від релігійно-аксіологічної призматики – юдаїстської чи християнської – виокремлюються різні структури Біблії. Єврейська Біблія (термін, що активно практикується в теологічній літературі) складається з трьох відділів – “Учення” (“Тора”, або “Закон”), “Пророки” (“Невіім”), “Писання” (“Ктувім”) – і нараховує до 24 книг, де викладається концепція заповіту. Як свідчить С. Пілкінгтон, авторка численних праць із юдаїзму, “слово “заповіт” означає “договір”, ключовий термін в іудейській вірі, що виражає особливі взаємини Бога з народом Ізраїлевим” [5, 32]. Християнську Біблію (також цілком офіційний термін у релігійній риторичі) становлять Новий Заповіт, що складається із 27 книг, і Старий Заповіт, що містить 39 книг і співвідноситься з єврейською Біблією. У християнстві особливу роль відіграє Новий Заповіт, що ретранслює ідею договору Бога з Ісусом із Назарета. На відміну від єврейської Біблії в семантичному центрі християнської Біблії перебуває постать Ісуса Христа, на що з патетичним красномовством указує теолог і священник Джон Янг: “Ми бачимо, що світло і тьма, любов і ненависть, співчуття і байдужість рівно переможені і що Він – Ісус – наш Спаситель, Цар і Господь” [7, 84]. Християнство трактує

Старий Заповіт як концептуальну предтечу Нового Заповіту, юдаїзм же не визнає богонатхненість Нового Заповіту і сприймає його як засіб пізнання іншої релігії.

Цей мікроекскурс має на меті підвести до формулювання наступної проблеми: оскільки Біблія (її образи, сюжети, мотиви, інтелектуальні моделі) у своїх глибинних основах репрезентує дві потужні релігії, що викладають ідею-концепцію договору Бога або з окремим (богообраним) народом, або з людиною-месією заради кардинального поліпшення людського життя, то логічно було би здійснити монографічну обсервацію питань: чи “працює” ця ідея, явлена у двох основних смислових формаціях, на терені української поезії, чи абсорбована~закумульована~проінтерпретована вона українським поетичним ноєсисом? Якщо так, то в яких художньо-естетичних акцентах і ейдосах? Якщо ні, то якими причинами й чинниками це вмотивовано? Також у сенсі ґрунтовного студювання проблеми “Біблія – українська поезія” було б не зайве здійснити аналіз (можливо, з додаванням статистичних показників) частотності звернення українських поетів до образно-сюжетної фактури Старого Заповіту й Нового Заповіту й запропонувати свій коментар до результатів цієї частотності з висуненням версії, наприклад, більш активного звернення до однієї із частин Біблії (якщо, безперечно, це спостерігається). Проте найпосутніша, ба навіть першовагома площина Біблії – ціннісно-релігійна – залишилася поза концентрованою увагою І. Бетко, унаслідок чого “традиція рецепції Біблії” українською поезією навряд чи спроможна претендувати на достатню повноту свого охоплення й інтерпретації.

Розглядаючи ракурс “біблійних сюжетів і мотивів в українській поезії XIX – початку XX століття”, у першому розділі дослідниця вдається до такої моделі текстового аналізу: вичленовується конкретний біблійний локус (мотив вавилонського полону, або постать пророка Єремії, або мотив сіяння слова Божого), накладається на українську поетичну практику відповідного періоду й зазвичай доволі докладно обсервується на матеріалі виокремлених текстів.

Основні акценти розставляються на специфіці концептуально-художньої інтерпретації біблійних локусів, а якщо точніше – на семантико-символічних і семантико-метафоричних особливостях аналізованих текстів. У такий спосіб вичленований локус Біблії набуває функцій своєрідного маркера, що фіксує й позначає образно-мисленнєву пульсацію поетів різних, ба навіть різноспрямованих художніх аксіологій – Олени Пчілки, О. Кониського, В. Мови (Лиманського), Б. Грінченка, Миколи Чернявського, О. Маковея, Лесі Українки, І. Франка, Т. Шевченка та ін. У другому розділі окреслено жанрові властивості й ознаки поетики, що сполучують біблійний та українсько-поетичний простори, дослідницький погляд зосереджується на формально-художніх величинах і клейнодах аналізованих текстів. Найпереконливішою рисою книжки стало оприявлення естетичних реєстрів і модуляцій у діалозі українських поетів XIX – початку XX ст. з Біблією як першоосною багатьох їхніх внутрішніх і суто художніх шукань.

У вступній частині монографії “Українська релігійно-філософська поезія. Етапи розвитку” І. Бетко виокремлює термін, що стає наскрізним у цій студії й фактично проходить крізь усі розділи, об’єднуючи й систематизуючи їх в інтенціонально-смысловому річищі. Це термін-фрейм, термін-вимір, термін-емблема “релігійно-філософська поезія”; у тому ж вступі вказано на його співвіднесеність із термінами “філософська” і “релігійна” поезії. З’являється очікування, що дослідниця виокремить складники або подасть дефініцію свого базового поняття, яка, власне, неможлива без тих самих складників або принаймні вичленує критерії, за якими текст правомірно ідентифікувати як релігійно-філософський, але семантика вихідного й наскрізного терміна другої монографії залишається не структурованою і, врешті, орієнтовно, ба навіть інтуїтивно окресленою. І хоча в тій же вступній частині авторка стверджує, що “для твору “релігійно-філософського”, або просто “релігійного” характерне теоцентричне світосприйняття і світовідчужання не лише в контексті неустанних різнопланових реляцій у площині “Бог –

людина”, але навіть тоді, коли в ньому йдеться про справи суто людські” [3, 13], проте системну обсервацію проблеми теобуття, теомислення, теосвітосприйняття у свідомості й художній практиці Г. Сковороди, Т. Шевченка, Лесі Українки, Б.-І. Антонича, кожному з яких у монографії відведено окремих розділ, так і не здійснено. Усе це, безперечно, ускладнює завдання “науково об’єктивного вивчення релігійно-філософської поезії на сучасному етапі” [3, 27], бо зарахування дослідницею текстів до корпусу релігійно-філософських тримається на доволі суб’єктивних началах.

Одним із найполемічніших у монографії постає розділ “Релігійно-філософська поезія Тараса Шевченка”, котрий, зважаючи на значення й вагу персоналії поета, належить до центрових у дослідженні. Приступаючи до розгляду цього аспекту, Ірина Бетко формулює основоположний посил: “Поняття “релігійне” і “біблійне” як такі не є тотожними...” [3, 111]. Аргументуючи цю тезу, вона стверджує, що “релігійний твір не обов’язково повинен спиратися на старо- чи новозаповітні книги, а також почерпнуті з них ідеї, образи, сюжети тощо” і що, “навпаки, літературно-художня розробка того або того біблійного мотиву може здійснюватися з позицій, скажімо, релігійного скептицизму чи навіть атеїзму” [3, 111]. Поняття “біблійне” і “релігійне”, справді, навряд чи правомірно розглядати як синоніми-дублікати, хоча слід визнати, що в їхніх семантичних зонах чимало спільного або дотичного, бо ж “біблійне” у власних основах є носієм релігійної свідомості, культури й, отже, завжди сповнене “релігійного”. Коли ж авторка моностудії наполягає на тому, що “літературно-художня розробка того або того біблійного мотиву може здійснюватися з позицій, скажімо, релігійного скептицизму чи навіть атеїзму”, то в цьому випадку йдеться зовсім не про “біблійне”, а про його інтерпретацію, а вона, як і в ситуації тлумачення чи перетлумачення “релігійного”, може здійснюватися із зовсім не канонічних, висловлюючись мовою дослідниці, “позицій”.

І. Бетко усвідомлює концептуальну складність і драматичну неоднозначність заявленого аспекту (релігійно-

філософських виявів і звучання Шевченкової поезії) і відчуває, що розгляд його слід вести в координатах інтелектуальних антиномій, антитез і парадоксів. Тому вона вдається до формули, що стає своєрідним камертоном її наукових шукань: “Шевченко, однак, релігійно-філософські та релігійно-історіософські питання часто і плідно осмислював саме у високому біблійному контексті, хоч не завжди з позицій ортодоксальних” [3, 111]. Попри надмірну патетичність доволі абстрагованого вислову “високий біблійний контекст”, із інтенціональністю цієї макротези варто погодитися, позаяк знаходимо чимало свідчень і згадок про внутрішню потребу поета в осмисленні й переживанні реалій біблійного простору. Оскільки І. Бетко актуалізує свідчення сучасників, у котрих ідеться про Шевченків інтерес до книг релігійного ґатунку, то також звернуся до них. Андрій Козачковський, у якого Т. Шевченко зупинявся й гостював, у своїх спогадах писав: “Іноді він читав Біблію, відзначаючи місця, що вражали особливою величчю думки...” [6, 91]. У розповідях сучасників закладено й думку про поетове тяжіння до неортодоксального потрактування релігійно-біблійного канону й релігійних атрибуцій, на чому беззпідставно наголошується в монографії. Варфоломій Шевченко у “споминках” виклав такий факт із біографії поета: “В Межирічі Тарас не минув-таки пригоди. Ляшкипанки спорудили полювання і запросили до себе Тараса. Це було влітку 1859 р. Година стояла чудова. Тарас хоч і не любив полювати, але любив повеселитися в товаристві. У веселій компанії пішла весела річ: стали говорити про ченців; Тарас не любив брехати, говорив те, що думав, і вивів свій погляд на ченців. В той час, наче умисне, був у Межирічі жандармський офіцер. Поляки зараз підослали до нього з доносом, що Шевченко богохульствує. Позвали Тараса зараз до жандарма.

– Про вас говорять, що ви тут богохульствуєте, – сказав жандарм.

– Може, й говорять, – одповів Тарас, – про мене можна всячину плести, бо я чоловік вже “патентований”; от про вас так певно, що нічого не скажуть.

І знов повезли Тараса спершу в Черкаси, а потім у Київ” [6, 85-86].

При тому вже згадуваний А. Козачковський розповідав, відтінюючи Шевченкове сприйняття-ставлення до феномену релігії: “Віруй глибокорозумно, писав він мені в одному листі з Новопетровського укріплення, втішаючи в сімейному горі, яке тоді спіткало мене. Я був свідком, коли Шевченко, слухаючи блюзнірство хазяїна, в якого він жив, сказав: “Знущатися з тих морально-релігійних переконань, які освячені віками і мільйонами людей, нерозумно і злочинно” [6, 92].

І. Бетко відчула цю складну суперечливість поетового ставлення до комплексу проблем, пов’язаних чи вкорінених у явище релігії, і зробила спробу ретранслювати це через аналіз Шевченкових творів – “Давидових псалмів”, циклу “подражаний” і поеми “Марія”.

Здійснюючи ретельний архетипний аналіз “Марії”, вона зараховує її до жанрової ніші “релігійно-філософських” поем, хоча й зауважує, що “у Шевченковому потрактуванні образу Діви Марії виразно звучить антидогматичне начало”, що “поет вільно потрактував догмат непорочного зачаття Богородицею Ісуса Христа, десакралізувавши таємницю втілення Спасителя”, що “вже в наші дні клерикальна цензура не дозволила включити Шевченкової *Марії* до упорядкованої Ігорем Качуровським *Хрестоматії української релігійної літератури*” [3, 137]. Під кутом зору цих авторських тверджень постає питання: якщо в “Марії” знайшли свою художню репрезентацію контрортодоксальні, ба навіть релігійно-нонконформістські погляди і тлумачення Шевченка, то які ж тоді художньо-текстові й екстратегтові докази на користь того, що ця поема належить-таки до релігійно-філософських творів, а не, скажімо, до контроверсійно-релігійних? Проте такі аргументи-ознаки, аргументи-властивості в розділі не наведено.

Аналітика аспекту “релігійно-філософської поезії Тараса Шевченка” невід’ємна від проблеми “Шевченко і структура релігійності” або “Шевченко і центри релігії”, проте її системний розгляд у монографії не подано, що позначилося на складноорганічній концепції поетового сприйняття комплексу

субпроблем, пов'язаних із релігійною аксіологією. Продуктивною в цьому сенсі, гадаю, залишається версія Григорія Грабовича, який, спираючись передовсім на текстові обшири, обґрунтував тезу диференційованого ставлення Шевченка до релігійних центрів і запропонував логіку ціннісних опозицій. За його трактуванням, поет уважав, що “офіційна релігія затемнила й віддалила від людини лик Бога”. Виходячи з поетичних реалій, науковець стверджує, що “Шевченко звинувачує не просто офіційну релігію, а Бога-отця, Бога-творця, який дозволив людям обернути рай на пекло і, може, навіть змовляється з панами...” [4, 102]. За версією цього дослідника, критична тональність щодо “офіційної релігії” та “Бога-отця, Бога-творця” до певної міри свідомісно врівноважується вибором альтернативної цінності. Антитетична пара, за Г. Грабовичем, не позбавлена протестного звучання й має такий вигляд: “Бог-отець у Шевченковій поезії, як правило, далекий, відсторонений, поет навіть звинувачує його в брехні: “Збрешуть люде, / І візантійський Саваоф / Одурить!” (“Лікері”). Справжня божественність, уміння втішити приписуються Христові, розп'ятому Богові бідних і принижених...” [4, 102]. У цьому сенсі симптоматичним постає мемуарний нарис Миколи Новицького, який розповів про своє знайомство “з колишнім ротним командиром покійного Тараса Григоровича Шевченка, Єгором Михайловичем Косаревим” [6, 207]. Зі слів військовика, який служив у Новопетровському гарнізоні, Новицький записав про Шевченка, що він “малював і відливав з алебастру багато, певна річ, відтоді, як йому було дозволено... Із багатьох фігур і статуеток, які він відливав з алебастру, мені особливо запам'яталися дві його групи. Одна зображувала Христа, якого мучать іудеї: перед Христом, що сидить у терновому вінку, стоїть на колінах єврей, висолопивши язика, й, видно, дражнить його, а позаду стоїть другий і шмагає Спасителя по спині батогом” [6, 218]. Образ-мотив Ісуса з Назарета – безперечно, концептуальнодакий у художній свідомості та структурі цінностей Шевченка – практично відсутній у розділі, адресованому поетові. До того ж цей образ-мотив

репрезентативний і тим, що, очевидно, потверджує навершеність поета саме до семантики християнських вимірів Біблії.

Аргументоване співвіднесення “Давидових псалмів” із традицією псалтирогенетичної літератури, яку, за концепцією І. Бетко, виразно репрезентують “Поучення” Володимира Мономаха й “Сад божественних пісень” Григорія Сковороди. Аналізуючи ці твори, дослідниця наголошує, що вони вирізняються “художньо-концептуальним осмисленням псалтирних мотивів”, а також “у своєрідний спосіб циклізуються з *Давидовими псалмами* Шевченка” [3, 113]. Поетикальний аналіз “Давидових псалмів” як виокремленого тексту й у зіставленні з “Поученням” і “Садом божественних пісень” належить до тих текстових періодів у монографії, що позначені найбагатшою літературознавчою фонікою.

Загалом же, заявивши аспект “релігійно-філософської поезії Тараса Шевченка”, науковець веде мову переважно про “біблійні твори Шевченка”, про “художню специфіку творів Шевченка на мотиви *Святого Письма*”, про “освоєння старо-і новозавітної тематики у Шевченковій творчості”, що цілком відповідає тому духові поетикального аналізу, який вона обрала й досить послідовно здійснює.

Монографічне дослідження “На шляхах духовної інтеграції (Глибиннопсихологічні, релігійно-філософські та ритуально-міфологічні мотиви в українській постмодерній прозі)” постає форматом літературознавчого міксту, бо в ньому оприявлено та сполучено різні моделі аналізу – поетикального, структурного, міфопоетичного, архетипного, психоаналітичного. Варіант аналітичного міксту цікавий хоча б тому, що він цілком корелює із міксово-синтетично-еклектичною природою постмодернізму, який зовсім не проти того, щоб одягти строкаті і привабливо-викличні шати глобальної акумуляційної системи, готової увібрати в себе навіть ті синтагми й парадигми естетичної минувшини, яких не було, точніше, не існувало.

Зовнішньо-композиційний бік третьої моноstudії І. Бетко має доволі нескладний вигляд. Дослідниця виокремлює письменницький ряд – Ю. Андрухович, О. Забужко, Є. Кононенко, Юрко Іздрик,

Н. Сняданко – і проводить його кризь вибрані та вербалізовані нею зорові кути й ракурси. У праці активуються й інші літперсоналії – Юрко Покальчук, Ю. Винничук, Г. Пагутяк, О. Ульяненко, О. Ірванець, Є. Пашковський, проте вони проходять настільки фоново, що за всієї своєї актуально-художньої потенційності в контексті обсервованих аспектів мало що додають до розвитку авторської концепції.

Із заявлено-обраного шеругу, на мій погляд, випадає Є. Кононенко, позаяк вона “грає” в іншій лізі прозового чемпіонату. Та й у сенсі репрезентації “фішок” постмодернізму, явленого українськими літпостасями, вона відверто поступається таким “супертяжам” укрпостмодерну, як Андрухович і Забужко. Із книжкової серії Сняданко дослідниця вибрала лише дебютно-нарисово-інтимну “Коллекцію пристрастей, або Пригоди молодой українки”, тоді як у письменниці є текст, що значно репрезентативніше співвідноситься з явищем художнього постмодернізму, – чуттєво-мозаїчно-психологічний “Чебрець в молоці”. Поза докладною текстовою увагою залишилися Т. Прохасько, котрого можна кваліфікувати як найуніверсальнішого та найгенетичнішого постмодерніста, і С. Повалєва; вона своїми текстами накреслює канали й тунелі, спроможні невимушено-органічно зв’язувати постмодерний та андеграундний простори. Узагалі вибір письменницьких персоналій, які, за версією авторки, репрезентують (очевидно, доволі повно) українську постмодерну прозу, здійснено доволі суб’єктивно.

Атрибутивна прикмета “постмодерної” монографії – акцентування уваги не так на семантико-формальних порталах прозового тексту, як на безмежних смислових варіаціях його інтерпретації. Інакше кажучи, запропонована синтез-метода І. Бетко панстратегічно спрямована на виявлення різновекторної та різнорідної поліфонічності (контроднозначності, полемічності, парадоксальності, провокативності) потрактувань постмодерної текстури, що, безперечно, зумовлено іманентними рисами самого явища постмодернізму. Власне, розвоєм дослідницького сюжету

в цьому дослідженні авторка підтверджує відому формулу, що новочасний текст постає передовсім тим, що про нього думають.

Чи не найчутливіше проникнення в ірраціонально-позасвідомі обертони й вербально-знакові гіпертони тексту відбулося у процесі аналізу “Польових досліджень з українського сексу”. У книжці розглянуто й інші тексти О. Забужко – “Інопланетянку”, “Я, Мілена”, “Казку про калинову сопілку”, “Дівчаток”, але розпросторитися літературознавчій думці, погляду, аналітичній фантазії надав можливість лише той текст, у якому найорганічніше відсинтезувалися файли життєдосвіду й концепти естетичних шукань письменниці. Коментуючи різні грані “Польових досліджень”, науковець фактично репрезентує цей текст як семантичний надзгусток, у якому ущільнено і сконденсовано площини ментальної проблематики, властивої українському соціуму помежів’я ХХ – ХХІ ст., із-поміж яких граничною загостреністю виблискувала антиномія “фемінне – маскулінне”, що не могла не одержати свого вербально-художнього “викиду”. Детально і кризь різноманітну призму розглядаючи головний Забужків текст, вона фактично вичленувала ті клейноди та чинники, що забезпечили йому доволі тривалу соціодуховну затребуваність. Це передусім оптимальний збіг художніх прикмет із ментальними запитами та вибухами соціочасу, драматична наснаженість заявлених у ньому колізій і дилем, а також детабуйована повнота й оголеність вираження почуттєвості буття по-жіночому, і то у світі, у якому вимоги жіночої свідомості й поведінкової стратегії постійно посилюються.

Монографії Ірини Бетко охоплюють різнорідний і широкоформатний художньо-текстовий простір. Ракурси і проблеми, охоплені ними, такі аналітично складні й нерідко поліінтерпретаційні, що, можливо, одним із невербалізованих завдань було намагання зрушити, спровокувати полемічний ресурс у контексті тих проєкцій і аспектів, які в них розглядалися. У цьому сенсі монографічні студії не лише стовідсотково виконали, а й майстерно перевершили свою функцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії XIX – початку XX століття. – Zielona Gora – Kijow, 1999. – 160 с.
2. Бетко І. На шляхах духовної інтеграції (Глибиннопсихологічні, релігійно-філософські та ритуально-міфологічні мотиви в українській постмодерній прозі). – Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2010. – 264 с.
3. Бетко І. Українська релігійно-філософська поезія. Етапи розвитку. – Katowice, 2003. – 240 с.
4. Грабович Г. Шевченко як міфотворець. Семантика символів у творчості поета. – К., 1991. – 212 с.
5. Пилкінгтон С. М. Иудаизм / Пер. з англ. Е.Г. Богдановой. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2000. – 400 с.
6. “Я дуже щиро Вас люблю...”: Шевченко у розповідях сучасників / Упоряд., передм., прим. О.В. Ковалевського. – Харків: Прапор, 2004. – 352 с.
7. Янг Дж. Християнство / Пер. с англ. К. Савельева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 384 с.

Ярослав Голобородько
м. Херсон

Отримано 19 березня 2012 р.



АРТЕМ ГАЛИЧ
ЕСТЕТИЧНІ ПОШУКИ
В УКРАЇНСЬКІЙ
ПОСТМОДЕРНІЙ
ЛІТЕРАТУРІ:
АСОЦІОНІМНИЙ ВИМІР



АСОЦІОНІМ У ПОСТМОДЕРНОМУ ТЕКСТІ

Галич А. Естетичні пошуки в українській постмодерній літературі: асоціонічний вимір: Монографія. – Луганськ: Книжковий світ, 2011. – 192 с.

У монографії А. Галича ґрунтовно досліджується специфіка функціонування асоціоніма в чоловічому та жіночому прозовому дискурсі сучасної української постмодерної літератури, розглядаються проблеми асоціоніма як тропу, подається оригінальна класифікація достеменно не описаних на сьогоднішній момент засобів художньої образності. Звернення дослідника до проблеми асоціонічності вважаємо знаковим, оскільки саме асоціонім як літературознавчий троп сублімує в собі можливість продемонструвати мистецькі здібності авторів і простежити реальний зв'язок художнього прозописма з плином життя суспільства.

Проблема асоціоніма в контексті сучасного літературно-мистецького процесу належить до малодосліджених, але перспективних галузей. Автор монографії органічно поєднав умовиводи щодо сутності та естетичної ролі асоціоніма з диференціацією прозового континууму актуальної національної прози на гендерній основі. Дослідження – як із формального, так і зі змістового боку – оформлене на основі принципу логічної послідовності. Оскільки асоціонім ще недостатньо пояснений, первинна увага надається обґрунтуванню художньо-естетичної сутності асоціоніма. Наступний рівень – ілюстрація специфіки побутування

асоціонімів у сучасній українській прозі. Закономірним висновком є спроба типології тропів, зроблена на основі проаналізованого в монографії актуально-інформативного масиву.

У першому розділі монографічного дослідження “Асоціонім як проблема літературознавства” теоретично обґрунтована естетика асоціоніма як художнього тропу. “Асоціонім, – пише А. Галич, – це свідомо створений автором шляхом переходу загальної назви у власну троп, ключовою ознакою якого є асоціативність, котра збуджує свідомість реципієнта, викликаючи в ній певні образи, фантоми, згадки, які поєднують переносне лексичне значення цього художнього